

ЗНАЧАЈ ПРАВИЛНОГ КОРИШЋЕЊА ДЕЧИЈИХ АУТОСЕДИШТА И НАЈЧЕШЋЕ ГРЕШКЕ РОДИТЕЉА

SIGNIFICANCE PROPER USE OF CHILD CAR SEAT AND MOST COMMON PARENT MISTAKES

Маријана Јовановић¹, Ивана Михајловић², Ана Daff³ и Марина Спасић⁴

Резиме: Према подацима Агенције за безбедност саобраћаја Републике Србије, деца у последњих седам година најчешће страдају као путници у аутомобилима. Једини исправан начин превозења деце, као и осталих путника, јесте да су она правилно везана. Због узраста и дизајна сигурносних појасева, децу висине испод 150 цм није могуће правилно везати сигурносним појасом аутомобила. Зато су дечија аутоседишта једини безбедан начин превозења деце, када се правилно користе.

Да би кренули у решавање овог проблема, Центар за промоцију безбедности саобраћаја и Удружење Родитељ покренули су кампању едукације о важности и начину правилног коришћења аутоседишта. Уз предавања и радионице за родитеље и професионалне раднике, најважнија активност у тој кампањи су јавне акције бесплатног прегледа аутоседишта, на којима возачи могу да провере да ли правилно користе аутоседишта и потраже информације од едукованих саветника и саветница. Прегледи су до сада одржани у четири града у Србији и прегледано је више од стотину аутоседишта. Подаци са прегледа указују да се више од 90% њих не користи правилно, у великој већини са потенцијално катастрофалним грешкама.

У овом раду дискутоваћемо најчешће грешке родитеља и других возача у Србији који превозе децу на основу података сакупљених током прегледа аутоседишта и анкетањем родитеља предшколске деце на територији града Новог Сада.

Кључне речи: аутоседишта, правилна употреба, грешке родитеља

1. УВОД

Једини исправан начин превозења свих путника у аутомобилу јесте тако да су везани сигурносним појасевима. Деца нижа од 150 цм не могу се правилно везати појасом аутомобила (тако да им доњи део појаса стоји ниско преко кукова, а дијагонални део по средини рамене кости и грудног коша) и због тога би требало да се превозе у дечијим аутоседиштима примереним свом узрасту. Да би детету пружио безбедност у судару, дечије аутоседиште мора задовољавати услове регулације УНЕЦЕ Р44, одговарати дететовом физичком узрасту, бити правилно причвршћено за возило, а дете мора бити правилно везано у аутоседиште. Родитељи у Србији који су довољно освештени о важности коришћења аутоседишта и користе их, у правилу не поседују информације о томе како да осигурају горе наведене услове и најбоље заштите децу током вожње. Законска регулатива, која захтева коришћење дечијих аутоседишта до само три године старости, је неадекватна и доприноси збуњености и неинформисаности родитеља.

Ако се правилно користе, дечија аутоседишта умањују ризик од погибије код одојчади за око 70% а код деце од 1-4 године за 54%. Правилно коришћено аутоседиште је оно које одговара физичком узрасту детета, правилно је причвршћено за аутомобил и дете је у њему исправно везано. Уз то, аутоседиште мора да има атест безбедности издат од Економске комисије Уједињених нација за Европу која

¹ Маријана Јовановић, дипл. инж. саобраћаја, председница Центра за промоцију безбедности саобраћаја, Нови Сад, Србија centarpbs@gmail.com

² Михајловић Ивана, Удружење грађана Родитељ, Београд, Србија ivanamihajlovic@gmail.com

³ Daff Ана, Удруга РОДА – Родитељи у акцији, Загреб, Хрватска, aduff.math@gmail.com

⁴ Марина Спасић, дипл. инж. саобраћаја, инспектор за контролу путева, Градска управа за инспекцијске послове, Град Нови Сад, Србија marinap76@gmail.com

прописује минимални стандард сигурности аутоседишта регулацијом УН ЕЦЕ Р44/04 и не би требало да је старије од рока трајања који одређује произвиђач у упутствима аутоседишта. Такође се не би требало користити аутоседиште које је било у судару.

Према подацима Агенције за безбедност саобраћаја, проценат деце млађе од 3 године која се превозе исправно везана је 32% , а деце од 4-12 година само 2,7%. Законска регулатива у Србији прописује обавезно коришћење аутоседишта само за децу до 3 године, и није усклађена са законима земаља у региону и Европи, где је обавезно превозење деце у безбедносним системима до 12 година или док не достигну висину од 150 сантиметара када је могуће да се исправно вежу појасом аутомобила. Поред тога што је недовољна, законска регулатива се у пракси не спроводи.

Родитељима и другим возачима недостају информације о правилном коришћењу аутоседишта. Упутства за употребу су често нејасна или непотпуна, аутоседишта се често наслеђују и до родитељ дођу без упутстава. Тако да чак и онај мали број родитеља који је освештен и користи аутоседишта, најчешће (према подацима са прегледа у 90% случајева) то не чини исправно.

2. МЕТОД И ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Јавне акције бесплатног прегледа дечијих аутоседишта су реализоване у четири града у Србији: Нови Сад, Београд, Ваљево и Ужице. Током прегледа аутоседишта, саветници су попуњавали формуларе у којима су родитељи давали податке о узрасту детета, а сами саветници податке о затеченом стању аутоседишта. Контролисане су следеће ствари: да ли је седиште исправно за коришћење (тј. да ли има атест сигурности и да ли је у препорученом року трајања), да ли одговара узрасту детета, да ли је правилно причвршћено у аутомобилу и да ли је дете у седишту правилно везано. До сада је прегледано 138 аутоседишта током 10 јавних акција бесплатних прегледа у четири града (Нови Сад, Београд, Ужице, Ваљево)

Такође, у научне сврхе спроведено је анкетно истраживање међу родитељима возачима на подручју Града Новог Сада. Возачи су самостално и анонимно попуњавали анкетне упитнике. Анкетни упитник се састојао од шеснаест питања, на која су испитаници одговарали заокруживањем понуђених одговора.

Предмет истраживања у раду било је понашање родитеља при коришћењу дечијих ауто-седишта. Циљ истраживања је утврђивање навика и понашања родитеља возача у погледу коришћења дечијих ауто-седишта и у којој мери то чине исправно.

Истраживање је спроведено у периоду децембар 2013. године – јануар 2014. године. Анкетирање је највећим делом обављено у вртићима ПУ Радосно детињство, а мањи део у основним школама на територији Града Новог Сада. Укупно је анкетирано 326 родитеља. Прикупљени подаци су обрађени методом директне и упоредне статистичке анализе, а графички су приказани најважнији резултати.

3. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Од 138 аутоседишта која су прегледана у оквиру 10 јавних акција у Новом Саду, Београду, Ужици и Ваљеву, само 12 аутоседишта (8%) их је било потпуно исправно коришћено.

Најчешће грешке су:

- седиште није исправно причвршћено за аутомобил, у чак 86% случајева (није довољно причвршћено, или је појас аутомобила погрешно провучен, није коришћена сигурносна копча иако постоји, или је погрешно коришћена),
- дете није исправно везано у аутоседишту у 70% случајева (појасеви недовољно затегнути или провучени кроз погрешне прорезе или је дете везано у зимској јакни),
- аутоседиште не одговара физичком узрасту детета у 18% случајева (дете прерано пребачено у аутоседиште више категорије, пре него што је узрастом спремно),
- аутоседиште је неисправно у 18% случајева (нема атест безбедности, нема све оригиналне делове, старије је од препорученог рока трајања).

Током анкетног истраживања међу родитељима возачима на територији Новог Сада, добијени су следећи резултати:

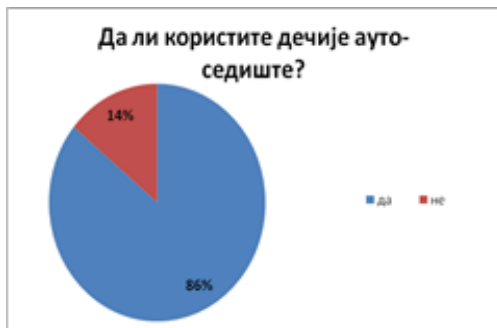
Структура испитаника:

Што се тиче полне структуре испитаника, скоро су подједнако заступљени и мушкарци (53%) и жене (47%). Највећи број испитаника је старости између 26 и 45 година (92%), са возачким стажом преко 6 година (88%).

Слика 1. Графички приказ одговора на питање бр.5

Највећи број деце испитаника је старосне доби од 1 до 8 година (80%). На питање да ли користе дечија аутоседишта 86% анкетираних родитеља се изјаснило позитивно и велика већина њих (74%) је изјавила да је почела са коришћењем аутоседишта одмах након изласка из породилишта или после пар месеци.

Слика 2. Графички приказ одговора на питање бр.6

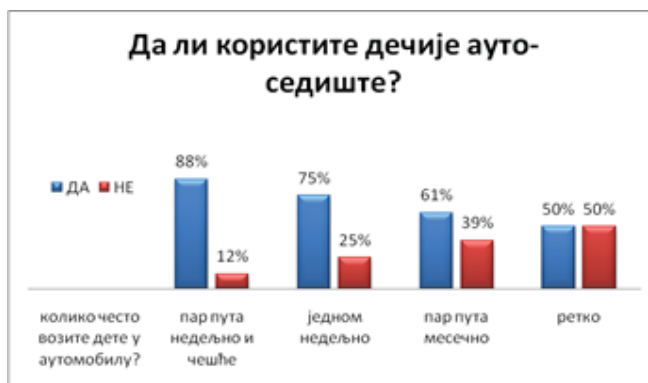
Слика 3. Графички приказ одговора на питање бр.7

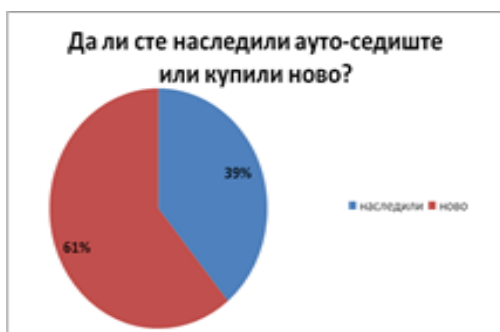
Слика 4. Графички приказ упоредне анализе одговора на питања бр.4 и бр.6

Иако је законска обавеза је да се деца старости до 3 године превозе у ауто-седиштима, сматра се да је дете све док не достигне висину од 150цм или тежину од 36кг, односно док не буде могло да седи целим леђима уз наслон седишта са ногама пресавијеним преко ивице седишта, небезбедно ако се не превози у ауто-седишту. Охрабрујући су подаци да је већина испитаника изјавила да користи ауто-седишта и пошто деца напуне 3 године, иако их закон на то не обавезује. Међутим, примећује се значајан пад

коришћена ауто-седишта код деце старије од 8 година, иако већина њих још увек није довољно велика да се везује само уз помоћ сигурносног појаса који се налази у возилу.

Слика 5. Графички приказ упоредне анализе одговора на питања бр.5 и бр.6

Слика 6. Графички приказ одговора на питања бр.8

Слика 7. Графички приказ одговора на питања бр.9

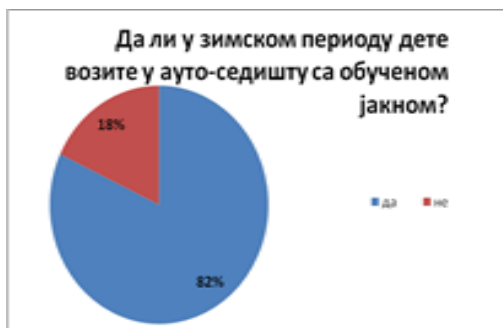
Истраживање је показало да проценат коришћена ауто-седишта опада како опада и учесталост коришћена аутомобила за превоз детета.

Значајан проценат испитаника (39%) користи половна аутоседишта, а врста седишта која се најчешће користи је она која се поставља у смеру вожње а у којима се деца везују појасевима са аутоседишта, док се аутоседишта причвршћују појасом аутомобила. Сматра се да седишта имају свој рок трајања који износи око 7-8 година и да након истека тог периода не би требало да се користе. Такође, искуства показују да кад наслеђују аутоседишта скоро никад не добију и оригинална упутства произвођача, не ретко не добију све делове, чиме озбиљно угрожавају безбедност своје деце у случају саобраћајне незгоде.

Слика 8. Графички приказ упоредне анализе одговора на питања бр.4 и бр.9

Податак да 69% испитаника чија деца нису старија од годину дана користи аутоседишта која нису адекватна за тај узраст (ауто-седишта која се поставља у смеру вожње а у којима се деца везују појасевима са ауто-седишта), нажалост потврђује искуства да се аутоседишта у великој мери користе неправилно. Такође, иако та врста седишта никако не одговара ни деци узраста преко 8 година, јер нису предвиђена за коришћење за децу чија тежина прелази 18кг, у те сврхе их неправилно користи 14% испитаних родитеља. Ауто-седишта која се постављају у смеру вожње и у којима се и дете и седиште везује појасом возила, намењена су за коришћење тек кад дете напуни око 5 година, што не поштује 15% испитаника.

Слика 9. Графички приказ одговора на питања бр.11

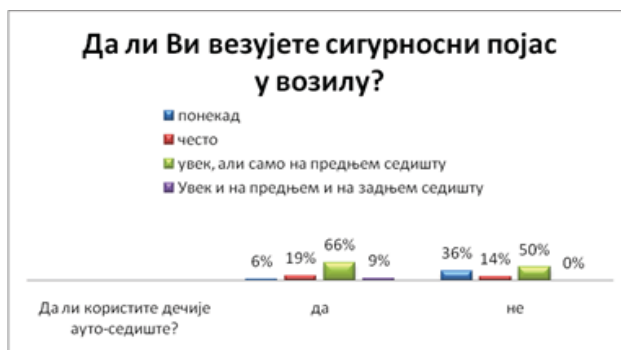
Слика 10. Графички приказ одговора на питања бр.12

Иако 63% испитаника сматра да поседује довољно знања о правилној употреби аутоседишта, опет велика већина њих (82%) вози дете у аутоседишту са обученом јакном што онемогућава да се деца довољно јако причврсте појасевима. Чим између кључне кости детета и појаса може да стане више од једног прста, сматра се да дете није довољно причвршћено па самим тим нији ни довољно безбедно у аутоседишту, што је случај код 70% испитаника.

Слика 11. Графички приказ упоредне анализе одговора на питања бр.10 и бр.11

Велика већина (82%) оних који сматрају да имају довољно знања о правилном коришћењу аутоседишта, превози децу у аутоседишту са обученом јакном што наводи на закључак да ипак не поседују довољно знања.

Слика 12. Графички приказ одговора на питања бр.13

Може се закључити да родитељи који користе аутоседишта за превоз деце се и сами чешће везују у аутомобилу, али забрињава јако мали проценат њих који се везује и на задњем седишту, иако тиме угрожава безбедност детета и представља непосредну опасност у случају настанка саобраћајне незгоде. Такође тиме пружају лош пример својој деци, јер они представљају најважнији фактор у формирању дечијих ставова и навика.

4. ДИСКУСИЈА РЕЗУЛТАТА

Упоредном анализом резултата и њиховом статистичком обрадом могу се извести следећи закључци:

- Све ове грешке уочене током јавних акција бесплатних прегледа аутоседишта (92% неправилно коришћених аутоседишта) су потенцијално фаталне у судару, а направили су их родитељи који су већ освешћени и свесни важности коришћења аутоседишта, те су дошли само да провере да ли то раде исправно.
- Податак да је 86% испитаника изјавило да користи дечија аутоседишта указује на то да је свест родитеља на релативно задовољавајућем нивоу када је реч о овој теми. Поставља се питање да ли је на то утицао закон који их на то обавезује или то чине због безбедности своје деце.
- Подаци истраживања о коришћењу система за везивање код превоза деце до 14 година старости које је спровело Удружење Родитељ у Београду, јануара 2013. године, говоре да је 81% деце било сасвим невезано. То доводи у питање да ли се свих 86% родитеља који су изјавили да користе дечија аутоседишта, заиста тако и понаша. Евидентно је да то сматрају пожељним понашањем и да знају какви се одговори од њих очекују, али не можемо да тврдимо да у том проценту заиста и користе аутоседишта. Ако је ова претпоставка тачна, поставља се питање зашто је то тако и шта је неопходно учинити како би родитељи оно чега су свесни спровели у дело.
- Иако је 62% испитаника изјавило да сматра да поседује довољно знања о правилном коришћењу аутоседишта, њихови одговори указују на супротно. Пре свега греше у томе што деца нису довољно причвршћена појасевима на ауто-седишту. На то указују подаци да 82% родитеља у зимским периоду не скида деци јакне када их везује у аутоседиштима. Наиме зимске јакне садрже пуно ваздуха који се приликом саобраћајне незгоде истисне, чиме се ствара додатан простор између појасева и детета, довољан да теде излети из ауто-седишта. Из тог разлога, према препоруци различитих међународних здравствених организација, примењује се правило једног прста које значи да су појасеви ауто-седишта довољно затегнути ако између њих и кључне кости детета не може да стане више од једног прста, што није случај код 70% испитаника.
- Велики проблем је и коришћење аутоседишта које није адекватно узрасту детета. Тако 69% родитеља деце млађе од годину дана, користи аутоседишта намењена за децу старију од једне године која се постављају у смеру вожње. Деца млађа од годину дана још увек немају довољно развијене вратне и леђне мишиће, те утицај наглог заустављања или судара може узроковати катастрофалне последице по дете ако је оно окренуто у смеру вожње. Питање је који је разлог томе. Да ли то чине из материјалних разлога, па уместо да купе седишта и једне и друге групе, одмах купују она која у принципу могу најдуже да користе (оквирно од 1. до 4. дететове године) или је разлог томе недовољна информисаност и едукација родитеља.
- Забрињавајућ је податак да је 91% родитеља изјавило да се не везује на задњем седишту. На предњем седишту се увек везује 63% испитаника. Посебно је поражавајућ тај податак ако се узме у обзир да родитељи представљају најзначајнији фактор при формирању позитивних знања и ставова код деце, нарочито у том узрасту. Такође, невезани представљају директну опасност по живот и здравље своје деце у случају настанка саобраћајне незгоде.

5. ЗАКЉУЧАК

Резултати спроведеног истраживања потврдили су запажања са реализованих јавних акција бесплатног прегледа дечијих аутоседишта, а то је да већина родитеља који користе аутоседишта за превоз своје деце ипак не поседују довољно знања да би то радили исправно. Охрабрује податак да код већине родитеља постоји развијена свест о значају коришћења аутоседишта, али њихова недовољна обученост о правилном коришћењу истих указује на потребу за организовањем додатних обука, било путем директног контакта кроз реализацију јавних акција или путем медија, социјалних мрежа или на друге начине. Упоредо са едукацијом о правилној употреби аутоседишта, неопходно је радити и на подизању

свести родитеља о неопходности коришћења сигурносних појасева, нарочито на задњем седишту. Сви испитаници који су учествовали у истарживању су става да су акције беспалтног прегледа ауто-седишта, које је Центар за промоцију безбедности саобраћаја у сарадњи са Удружењем Родитељ из Београда реализовао у протеклом периоду у Новом Саду, неопходне и корисне.

6. ЛИТЕРАТУРА:

- [1]. Приручник за саветнике о ауто-седиштима, Удружење Родитељ, (2013)
- [2]. Истарживање о везивању појасевима, Агенција за безбедност саобраћаја РС, (2012)
- [3]. „Саобраћајно васпитање деце“, др Емил Каменов, (2000.)